

Ze had, doordat de cel onbedekt was, groote last met het spinnen van haar cocon, doch toen ik de cel met een stukje insectenturf had dicht gedekt was ze content en spon een teere, witte poppenwieg.

Helaas heb ik het verder verloop der ontwikkeling niet kunnen volgen, want de klei van de cellen begon te schimmelen en toen ik dus het kweekglas een weinig opende om te ventileren, maakten daarvan die verraderlijke Pharaomiertjes gebruik; ze vraten eenige andere larven van dezelfde soort op en wisten zelfs in de cocon door te dringen, waar ze natuurlijk met de verpoppende larve ook korte metten maakten.

Parasieten heb ik bij deze wesp nog niet kunnen vinden, maar het is niet onmogelijk dat zij die heeft, daar zij, wanneer ze fourageert en bouwt, het nest blijkbaar open laat. Als nu de Eumenesmannetjes zich met de bewaking zouden belasten, deden zij nuttig werk voor hun soort, maar tot nu toe heb ik ze niet bij de nesten gezien; vermoedelijk zijn het onbezorgde zieltjes, honingzuigend en zwevend van bloem tot bloem.

Door den aard van haar prooi mag deze Eumenes ongetwijfeld tot de nuttige metselwespen gerekend worden.

S. LEEFMANS.

RIMBOELEVEN IN SUMATRA.

---

11 Aug. Het slechte weer komt de jacht niet te stade. Tot nu toe hebben wij hier pas 70 vogels en 50 zoogdieren gekregen, wat voor 7 jachtdagen niet bijster veel is.

De strikken leveren zo goed als niets op en buitendien laat de geheimzinnige rover zich niet onbetuigd door geregeld een deel van onze buit weg te halen. De hem gespannen strikken hebben geen doel getroffen; de booswicht is er wel ingelopen, doch het koperdraad bleek niet stevig genoeg te zijn. Ik laat daarom een grote ijzeren klem uitzetten, sterk genoeg om desnoods een tijger vast te houden.

12 Aug. Gisteren avond verraste ons een geweldige stortbui, waardoor de tekortkomingen van mijn dakbedekking aan de dag kwamen:

„Das Unzulängliche hier wird 's Ereignis". De boomschors heeft door uitdroging talrijke scheuren gekregen; het lekte dan ook als een zeef. Aan alle kanten vielen druppels, goten straaltjes op mij neer. Gelukkig, dat er èèn droog plekje is, mijn veldbed, waarop, -onder en -in alles geborgen wordt wat geen water kan velen. Allereerst grijp je bij zo'n gelegenheid naar de petroleumlamp; gesprongen lampeglazen zijn in de rimboe door niets anders te vervangen. Dan komen mijn notitieboekjes, brieven, insectendozen, planten met vogel- en zoogdierhuiden aan de beurt om geborgen te worden. Vervolgens schiet er niets anders over dan mijn regenjas aan te trekken, mijn bamboehoed op te zetten en in gelatenheid, als Job op de mesthoop, het einde van de bui af te wachten.

Heden morgen, als het weer iets beter wordt, maak ik een wandeling naar de westelik van onze bergrug gelegen Air Gaung Ketjil, die in een ravijn met bijna loodrechte wanden stroomt. In de regentijd komen hier grote watermassa's naar beneden, dat ziet men aan de geulen en kommen in de rotsachtige beekbedding uitgeschuurd. Een paar van die kommen doen me denken nan de bekende „Gletscher-Mühlen" in Zwitserland. Klaarblijkelijk hebben ze hun ontstaan aan dezelfde oorzaak te danken; een steen, door de kracht van het water in draaiende beweging gebracht, heeft geleidelik een holte in de rots tot een kom uitgeslepen.

13 Aug. Het wordt vervelend, telkens over het slechte weer te klagen, doch van dag tot dag wordt het erger. Veel regen gaat in de rimboe met veel bloedzuigers gepaard. Gelukkig komen hier betrekkelijk weinig van die plaaggeesten voor, maar altijd nog te veel naar mijn zin. Nergens heb ik van deze bloeddorstige dieren meer last gehad dan aan de voet van de Piek van Kërintji, waar bij onze marschen door 't bos de koelies telkens halt moesten maken, om met hun kapmes de bloedzuigers van hun benen te schrappen. Een enkele maal komt het voor, dat de wondjes, door de bloedzuigers veroorzaakt, geïnfekteerd raken en in de rimboe zijn voetwonden steeds lastig te genezen. De mantrie is daar zeer aan onderhevig en ik heb hem dan ook voortdurend onder behandeling. Ook voor andere kwalen van mijn personeel komt de medicijntrommel dikwijls te voorschijn. Engels zout, perubalsem en zinkzalf zijn obatjes, die meestal wonderen verrichten, doch doet zich eens een geval voor, waarbij mijn mediese onkunde te kort schiet, dan grijp ik naar de fles met jodkali, gedachtig aan het axioma:

Wenn du nicht weisst wie, was, warum,
So gebe stets Jodkalium.

15 Aug. Niet ver van ons bivak ligt een enorme nestvaren; blijkbaar is de plant vroeger uit een boom gevallen, doch op de grond schijnt ze evengoed verder te groeien. Het is het grootste exemplaar, dat ik tot nu toe gezien heb. Tussen de uiteinden van twee tegenoverliggende bladeren bedraagt de afstand niet minder dan 7 Meter. Bijgaande foto (fig. 11) geeft een goed denkbeeld van deze reuzenplant, een *Polypodium heracleum* in wier schaduw mijn vier Kërintjiërs hebben post gevat.

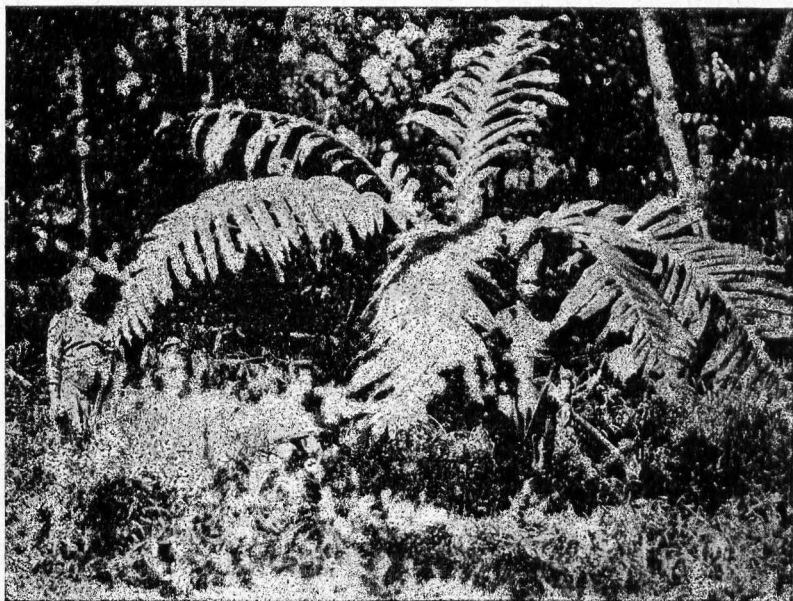

Fig. 11.

In de rimboe behoeft men zich nooit te vervelen. De avonden worden aan het schrijven van brieven en aan het bijhouden van mijn dagboek besteed. Daarbij wordt de insectenjacht niet vergeten; alles wat op het licht van mijn acetyleenlamp afkomt verdwijnt in de cyaankaliumfles, waaruit geen ontkomen is. Om die reden heb ik de fles dan ook voorzien van het opschrift:

„Laat alle hoop, gij, die hier intreedt, varen.”

Allerlei vreemdsoortige geluiden klinken door „de nachtelijke stilte” (een stijlfiguur eigenlijk minder passend als men het over een tropies woud heeft), Het strijkorkest van sprinkhanen en krekels is in volle gang; cicaden begeleiden het met hun oorverdovend

geluid; de roep van allerlei nachtvogels in het omringende geboomte, de schreeuw van een hert heel in de verte, klinken van tijd tot tijd daartussen in. Zacht ruisen de bladeren en murmelend glijdt het beekje over de stenen. Niet zelden kondigt een dreunende slag de val van een dode woudreus aan, of het is een grote tak, die krakend omlaagstort.

Doch niet alle geluiden zijn zo gemakkelijk thuis te brengen. Zou men er niet op durven zweren, dat daar iemand in de verte aan 't bamboe kappen was? In werkelijkheid is het een kikvors, waarvan het stemgeluid zo misleidend klinkt. Het nachtelijk gehuil van de *siamang's* (*Hylebates syndactylus*) hield ik eerst voor het gebrul van een tijger in de verte. Het klinkt zeer verschillend van de concerten, die deze apen overdag ten beste geven.

16 Aug. Bij het opstaan zie ik een troep *simpai's* aan de overkant van het beekje in de toppen van de bomen zitten. Ze komen hier zeker al dat vreemde gedoe eens opnemen. De wachter, stellig dezelfde die ik onlangs bespiedde, waagt zich heel dichtbij en als hij alles nauwkeurig heeft gadegeslagen keert hij naar zijn makkers terug, zeker om hun te vertellen, wat voor „rare apen” zich daar aan de overkant genesteld hebben.

Wij worden heden ook vergast op een morgenconcert van de troep *siamang's*, waarvan gisternacht reeds het gebrul in de buurt van ons bivak weerklonk. Een muzikaal genot is zo'n koorgezang niet; eer zou men kunnen spreken van:

Ein Ton der Stein erweichen,
Menschen rasend machen kann.

Steeds begint de aanvoerder van de troep, dat is het oudste mannetje, met een zeer diep liggend *oe-poep, oe-poep*; aanvankelijk in een langzaam tempo, dat geleidelik in snelheid toenemend, een chromatiese toonladder vormt. Het is een vervaarlijk geluid, dat nog beduidend versterkt wordt door de opgeblazen keelzak, waarmee het mannetje is uitgerust. Nadat de voorzanger aldus het gezang heeft ingeleid en met zijn *oe-poep* steeds doorgaat, vallen na een aantal maten de wijfjes en jongere mannetjes unisono met een hoge, gillende stem in. De combinatie van tonen, daarbij ten gehore gebracht, is moeilijk te beschrijven. Stel u voor een in de hoogste fausset uitgeschreeuwd *jaah*, waaronder zich brullende, jammerende en krijschende geluiden mengen en dat met een gillende triller eindigt. Het tempo wordt steeds sneller en als de climax bereikt is, valt op eens een zeer hoge, niet onweluidende meisjesstem met een langgerekt, jubelend *aaa* in, waarmee de strophe eindigt, om een paar tellen later, en dan met enige variaties op het thema, opnieuw te beginnen. Het hoge *a* is zo menselijk van klank, dat een ieder, die zo'n uitvoering voor 't eerst bijwoont, zich niet onthouden kan van de gedachte of niet werkelijk een menselijke stem zich onder het helse concert der apen gemengd zou hebben. Het gillende geschreeuw van de *siamang's* dringt op zeer verre afstand door, doch de holle, lage tonen van de aanvoerder zijn nog veel verder, stellig tot op 10 K. M., duidelijk hoorbaar.

(Wordt vervolgd).

EDW. JACOBSON.

EEN MERKWAARDIGE ZIEKTE VAN VERNONIA ARBOREA.

De hieronder beschreven ziekte ken ik slechts van een enkele plek en wel van de Zuid-helling van de Tangkoeban Prahoe op een hoogte van ongeveer 1200-2000 Meter. Langs de bosweg, die van Lembang naar de krater van bovengenoemde berg voert, vond ik de ziekte tot nu geregeld op al mijn tochten. Ook op de excursie met de afdeling der Natuurhistor. Vereniging ontdekten we een paar interessante zieke boompjes. Naar aanleiding daarvan wilde ik iets vertellen over deze abnormaliteit.